

Asia:

HE 13/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

POHJANMAAN HYVINVOINTIALUEEN LAUSUNTO

Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa.

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi on erittäin laaja-alainen uudistus. Esityksen toteuttaminen uudistuksena vaatii laaja-alaisen vaikuttavuuden arvioinnin. Näin moneen eri lakiin vaikuttava muutos voi olla vaikutuksiltaan niin laaja-alainen, että valmistelussa ei välttämättä ole pystytty ottamaan kaikkia yksityiskohtaisia vaikutuksia huomioon.

Valtion aluehallinnon uudistuksen tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja on kannatettava tavoite. Nykyisellä hallintorakenteella on mahdollista, että samankaltaisissa asioissa on saatu erilaisia ratkaisuja alueiden välillä. Jos uudistuksessa onnistutaan tässä, luo vahvistaa se väetön näkökulmasta yhdenmukaisuutta ja tasavertaisuutta rataistavien asioiden osalta. Esityksen mukaan alueellinen läsnäolo ja toimintakyky turvataan hyvinvointialueiden yhteistyöalueisiin perustuen. Tärkeää on varmistaa, että tämä rakenne pystyy vahvistamaan mahdollisimman yhdenmukaisia ratkaisuja.

Esityksessä on pidetty tärkeänä, että uudistuksessa varmistetaan kielellisten oikeuksien toteutuminen. Elinvoimakeskusten määrää voidaan kasvattaa enintään yhdellä elinvoimakeskuksella palveluiden turvaamiseksi molemmilla kansalliskielillä. Tämä on tärkeää pitää esillä, koska palvelujen toteutuminen ruotsinkielellä ei ole kaikilta osin ollut arjessa sujuvaa.

Esityksen mukaan tavoitteena on varmistaa, ettei muutosvaihe vaaranna käynnissä olevien prosessien sujuvuutta. Esityksen sisällysluettelossa yhteensä 25 sivua listausta niistä laeista, joihin muutoksella on kytkentöjä. Hallitaanko tällainen kokonaisvaltainen muutos niin, että ei jää juridisesti toimintaa häiritseviä ristiriitaisuuksia? Prosesseissa tulee olemaan muutoksia, kun yhdistetään erilaisista toimintakulttuureista tulevia toimintoja. Tämän vuoksi muutosprosessia on varmistettava riittävä muutoksen tuki.

Hallituksen esityksessä on hyvin nostettu esiin tarkeys yhtenäistää sosiaali- ja terveystalveluiden valvontaa ja koota lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät yhden viraston alaisuuteen. Tällä varmistetaan, että valvonta sekä lupakäytännöt ovat yhdenvertaiset sekä julkiselle että yksityiselle palveluntuotannolle. Tällä pystytään paremmin varmistamaan, että ratkaisut olisivat mahdollisimman yhdenmukaisia. Uudistus rajautuu valtion tehtävien uudelleen järjestämiseen mutta muutoksilla voi olla vaikutuksia käytännössä ennen kuin prosessit ja yhteistoiminnat löytävät "uuden paikkansa".

Digitalisaation ja uuden teknologia kehittämisen arvioidaan helpottavan toimintatapojen uudistamista ja toimintakulttuurin kehittämistä. Uuden teknologian käyttöön sisältää aina uuden järjestelmän toimivuuteen liittyviä ongelmia. Tästä seura, että toiminnan tehokkuus tulee alenemaan uudistuksen alkuvaiheessa.

Hallituksen esityksessä kiinnitetään erityistä huomiota varautumisvastuiden aukottomaan toteutumiseen ja yhteistoiminnan toteutumiseen alueellisten viranomaisten kanssa mahdollistetaan elinvoimakeskusten erikoistuminen ja keskinäinen työnjako. Tämä on hyvä tavoite. Hyvinvointi- ja yhteistyöalueiden muodostaminen ovat aiheuttaneet muutoksia yhteistyöverkostoissa myös kuntiin.

Työnjaon ja roolien selkiyttäminen tässä muutoksessa ovat erittäin tärkeää. Uudistuksessa on varmistettava, että kaikki toimijat ovat mukana ja löytävät uudet yhdyspinnat.

Taloudellisten vaikutusten osalta hallituksen esityksessä on esitetty arvioita säästöistä. Suurimmat muutuskustannukset arvioidaan syntyvän asianhallintajärjestelmän muutostarpeista ja käyttäjähallintaan liittyvistä muutuskustannuksista. Jos otetaan käyttöön uusia järjestelmiä, on todennäköistä, että kustannukset tulevat todennäköisesti pysymään nykyisellä tasolla tai jopa osin kasvamaan. Esityksessä on arvioitu optimistisesti, että toiminnalliset kehittämistoimet vaikuttavat pidemmällä aikavälillä kustannuksia alentavasti, vaikka toimeenpanoa välittömästi seuraavina vuosina 2026-2028 kustannukset todennäköisesti kertaluonteisista muutuskustannuksista johtuen hetkellisesti kasvavat. Uhkana, on että kustannukset jäävät korkeamaksi, eivät alene.

Yhteenvedona voidaan yhtyä hallituksen esityksessä olevaan näkemykseen, että uusi valtakunnallinen virastorakenne edellyttää myös erilaisten yhteistyörakenteiden ja yhdyspintojen arviointia ja uudelleen rakentamista. Näkemykseen, että uudistuksen ei voida arvioida vaikuttavan kielteisesti eri viranomaisten keskinäisiin ja kuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön on suhtauduttava varauksellisesti. Uusi organisaatio tuo tulessa uuden työnjaon, vastuunjaot ja roolit. Kestää aikansa muutosvaiheen jälkeen selkiyttää uudet positiot.

Vaasassa 7.4.2025

Erkki Penttinen
Pohjanmaan hyvinvointialue
Sektorijohtaja, työikäiset